

ספר

מסילת ישרים

על דרך הסוד

שיעור שביעי

חכמה בינה ודעת

יוצא לאור לרפואת שני בת רינה

ולעילוי נשמת שמואל בן עמרם

קונטרס זה יוצא לאור על ידי מכון "דעה את ה'" להוצאת ספרים ומאמרים על דרך "חכמת האמת", שעל ידי "ישיבת השער לה" ללימוד הנגלה והנסתר.

אך מה שלא ירבו לעין עליו (- על העקר הגדול), הוא מפני רב פרסום הדברים ופשיטותם אצלם, שלא יראה להם צורך להוציא בעיונם זמן רב. ולא ישאר למוז הדברים האלה וקריאת הספרים מזה המין, כי אם אצל אותם שאין שכלם כל כך דק וקרוב להיות גס, שאלה תראה אותם שוקדים על כל זה ולא יזוזו ממנו, עד שלפי המנהג הנוהג בעולם, כשתראה אחד מתחסד, לא תוכל להמנע מלחשד אותו לגס השכל:

ואולם תולדות המנהג הזה רעות מאד לחכמים ולבלתי חכמים, כי גורם שמאילה ומאילה יחסר החסידות האמתית ויהיה יקר מאד למצא אותו בעולם, כי יחסר לחכמים למעוט עיונם בו. ויחסר מן הבלתי חכמים למעוט השגתם אותו, עד שיזדמו רב בני האדם שהחסידות תלוי באמירת מזמורים הרבה, וזדויים ארכים מאד, צומות קשים וטבילות קרח ושלג, כלם דברים אשר אין השכל נח בהם ואין הדעת שוקטה, והחסידות האמתית הנרצה והנחמד רחוק מציור שכלנו, כי זה דבר פשוט - "מלתא דלא רמיא עליה דאנש, לאו אדעתה" (בבא בתרא ל"ט א').

סדר הנהגת הבורא

דע, שכל הנהגה שישנה בעולם – הן טובה והן רעה, מושתתת על סדר הנהגת הבורא.

אם כן, יש לברר, מהו מקור הטעם ושורש הסוגיא שגרמה למציאות ניכרת זו, והיא שהדבר שכולם יודעים שהוא "עיקר הכל" והיא ה"חכמה" והיא ה"אמיתית" והיא "עיקר מה ה' אלקינו שואל מעמנו" נחלק לשני חלקים, באופן שמי שחכם אינו עוסק בזה עד שאינו יודע מהו הנושא המדובר, ואילו גם השכל שעוסק בזה אינו מבין מהו הנושא המדובר?

על בסיס ידיעה זו – המבארת את שורש הדבר, נוכל להתמקד בתיקון חסר זה, ואולי נוכל לתקנו.

חכמה בינה ודעת

דע, ש"סוגיא" זו של החכמים שאינם לומדים ושל הבלתי חכמים שאינם מבינים – היא סוגיית "חכמה בינה ודעת".

הנה, כשהקב"ה ברא את העולם, הוא בראו ב"חכמה בינה ודעת". כך גם על דרך זו, כשנבחר בצלאל לבנות את המשכן שהוא "עולם" פנימי ורוחני יותר מהעולם שנברא בבבריאת העולם, הרי לצורך כך נתן לו הקב"ה את אותם הכוחות, ככתוב "וַאֲמַלֵּא אֶתֹו רִיחַ אֱלֹהִים בְּחֻמָּה וּבְתִבּוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל מְלֶאכֶה".

ביאור עניין ה"חכמה בינה ודעת":

כפי הנזכר, ישנם שני חלקים בדעת האדם, והם חכמה ובינה. החכמה היא הנקודה הפנימית של הדבר, והבינה היא היקף הדבר.

והנה, באמת, חייב להיות חיבור בין הנקודה העיקרית – החכמה, לבין מה שמקיף אותה – הבינה, ובלשון חז"ל "הבן בחכמה" ו"חכם בבינה".

דרך משל: אם הינך יודע בסוגיא מסויימת את עיקר הנקודה שלה – על מה היא מדברת, הרי הינך יודע את נקודת החכמה. ואולם, ברור הדבר שלא די בכך, אלא יש לך ל"הבין בחכמה" ולדעת מה הם פרטי הדברים היוצאים והנובעים מתוך אותה נקודה מרכזית אל היקף הבינה ואיך הם מתחברים אליה.

כך גם על דרך זו, אם הינך יודע את פרטי הדברים שישנם בסוגיא – היקף הבינה, הרי לא די בכך, ועדיין יש לך ל"החכים בבינה" ולדעת את עיקר נקודת החכמה המאחדת את כל הפרטים שישנם בבינה ואיך הם מתחברים אליה.

"חיבור" זה, נעשה על ידי ה"דעת", המבררת מדוע ואיך הנקודה היא היא שורש כל הפרטים, ואיך כל הפרטים משרתים את הנקודה המרכזית.

יתר על כן:

הדעת היא ה"בונה" נכון את החכמה ואת הבינה, והיא הנותנת הבנה נכונה הן בחכמה והן בבינה. טעם הדבר הוא, משום שכשאתה לומד "נקודה" מסויימת ועולה על דעתך שאתה מבין אותה, הרי כשתראה שהפרטים שסביבה אינם תואמים עם אותה הנקודה, הרי שחייב אתה לחדד את הנקודה, וכתוצאה מכך היא משתנית בדעתך. כך גם על דרך זו, אם אתה יודע את הפרטים ואינך יודע את הנקודה, הרי כשתתחיל לחבר בין הנקודה העיקרית אל הפרטים, תראה שטעית בסידור הפרטים.

גרוע מכך הוא, כשהנקודה אינה יודעת שהיא אמורה להתחבר עם היקף הפרטים, וכשהפרטים אינם יודעים שהם אמורים להתחבר עם הנקודה.

חסר "דעת"!

מלכות ה' בקיום המצוות

לענייננו – חכמת האמת:

נקודת החכמה של כל הבריאה היא, שהקב"ה ברא את העולם בכדי שיהיה לברואיו קשר איתו ובכך הם ימליכוהו – חכמה. עניין זה מבורא הרבה בדברי רבותינו בעלי הסוד, וביניהם רבינו האר"י ז"ל.

פרטי הבינה של כל הבריאה הם כל המצוות, והם מורחבים בכל התורה הנגלית שכולה סוכבת סביב עניין גילוי הבורא.

ה"דעת" הנצרכת היא, לחבר בין המציאות הבסיסית הנקודתית שרצון הקב"ה הוא שיהיה לברואיו קשר איתו ובכך הם ימליכוהו – חכמה, עם מציאות היקף הדבר – שהמצוות בונות את מלכותו יתברך – בינה.

באופן כללי, ספרי הקבלה עוסקים ישירות בגילוי כבוד בוראנו בעולם, ואילו ספרי הש"ס והפוסקים עוסקים בהיקף הדבר – מה הם הפרטים המביאים לגילוי כבודו.

משום כך, מוכרח הדבר עד מאד שתהיה "דעת" המחברת ומבהירה היאך הוא הקשר בין הנקודה המרכזית של כל הבריאה הכתוב בספרי הקבלה, להיקף הדברים הכתוב בש"ס ובפוסקים.

ואולם, כל עוד החכמים מתעסקים בפרטי הדברים הכתובים בש"ס ובפוסקים ואינם יודעים כלל איך הדברים מביאים אל הנקודה המרכזית שהיא מלכותו יתברך, וכך גם כל עוד חסרי השכל אומרים שהכל שם הוי"ה אך הם אינם יודעים איך דבר זה מקרין ובונה את המבנה הברור של כל המצוות המביאות לצוותא בין הבורא ובין ברואיו – עד שיש שחושבים שאף אסור לקשר ביניהם, הרי ש"מאֵלָה ומאֵלָה יִחַסֵּר הַחֲסִידוֹת הָאֲמֵתִי וְיִהְיֶה יָקָר מְאֹד לְמִצְאָ אוֹתוֹ בְּעוֹלָם, כִּי יִחַסֵּר לְחַכְמִים לְמַעוֹט עֵינֵם בּוֹ, וְיִחַסֵּר מִן הַבְּלָתִי חַכְמִים לְמַעוֹט הַשְּׁגָתָם אוֹתוֹ".

זעת

כך ניכר חסרון ה"דעת" המצוי:

הנה, הקב"ה צווה מצוות, הכתובות במשניות ברכות, פאה, דמאי כלאיים ועוד.

הנה, עניין ברכות נראה קל להבנה כיצד הוא ממליך את הקב"ה, ואולם עניין מסכת פאה אינו מובן כלל איך הוא "בונה" את מלכות שמים. אם כן, יכול הינך לדעת את ה"נקודה" שהיא מלכות שמים, את ה"היקף" שלה שהם פרטי הלכות מצוות הפאה, אך הינך חסר "דעת" משום שאינך יודע איך לחבר בין הנקודה המרכזית לכלל הסובב אותה ולפרש איך מצווה זו מביאה למלכות שמים.

כך גם על דרך זו, בשאר מסכתות הש"ס דמאי כלאיים וכו'.

והנה, כפי הנזכר ה"דעת" המתאמת בין החכמה ובין הבינה, היא היא הנותנת הבנה נכונה הן בחכמה והן בבינה. "חכמת האמת", היא ה"דעת"! היא מבארת כיצד כל מצווה "בונה" את מלכות השמים, כשבצירוף קיום כלל המצוות הרי "נבנית" בפועל מלכות השמים.

עם "דעת" זו, הרי תהיה "חכם" "אמיתי", משום שעל ידה תדע ותבין היטב את עניינה של כל הבריאה ושל כל המצוות שנתנו בה כמבנה כולל של סדר המלכת הבורא, וכיצד סדר כלל המלכת הבורא בא לידי ביטוי בכל התורה המצוות והעולם.

עיון אמיתי

העולה מהדברים, ש"מבנה" ו"סוגיית" הדבר שהחכמים אינם עוסקים בנקודה העיקרית ופשוט אינם יודעים מהו הנושא המדובר, ואילו העוסקים בזה אינם מבינים מהו הנושא המדובר והרי הם גסי השכל, הם "סוגיית" ה"דעת", המחייבת הבנה ברורה ותיאום בין בסיס המבנה שישנו באותה הנקודה של גילוי הבורא – שמנקודה זו נובעים כל מבנה

הבריאה וכל התורה כולה, ובין מציאות כל מבנה הבריאה וכל התורה כולה.

ואולם, המציאות היא שהבלתי חכמים עוסקים כל זמנם בדברים עליונים – השייכים לספירת החכמה, ואינם שואלים את עצמם כיצד כל זה מפרש את כלל גילוי ה' ואת כלל התורה שבידינו ואת כלל כל מציאות העולם. משום כך אף חכמה אין כאן, שהרי כפי הנזכר הבנת הנקודה העיקרית היא בדווקא על ידי הבינה.

במקביל, החכמים עוסקים כל זמנם בפרטי המציאות – בינה, ואינם שמים על לב שכל זה אמור להביא באופן ברור וישיר להמלכת הבורא ולדבקותינו בו. משום כך אף בינה אין כאן, שהרי כפי הנזכר הבנת הפרטים באופן נכון היא בדווקא על ידי החכמה.

והנה, אילו בני האדם החכמים היו עוסקים ב"חכמת האמת" המחברת בין אותו בסיס מוצק ש"כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו" עם כל חלקי התורה, הרי על בסיס זה הם היו מבינים כיצד כל הבריאה והתורה מביאים באופן ישיר לגילוי הבורא, ואף היו מלמדים זאת לבלתי חכמים.

לכך קורא הרמח"ל בהמשך דבריו לחכמים ואומר להם:

הלא אם עינינו על הדבר עיון אמת, היינו מוצאים אותו על אמתו ומיטיבים לעצמנו ומלמדים אותו לאחרים ומיטיבים להם גם כן?

שיעורי הישיבה מתקיימים בבית הכנסת הגר"א למטה רח' הפסגה 51 שכונת בית וגן, ונשמעים בטל' הישיבה 02-5606201, ב"קול הלשון" בקו ישר לשיעורי הרב 0732951392, ואף ניתנים לצפייה באתר קול הלשון.

בזמני השיעור, ניתן להשתתף בשיעורים אלו גם באופן חי בתוך השיעור, ב"זום", דרך קו הישיבה, ודרך הקו של קול הלשון.

שיעורי הישיבה:

ימים א' - ו' לאחר תפילת ותיקין - תקט"ז תפילות לרמח"ל

ימים א' - ה' בין השעות 21.30 - 22.30 - ספרא דצניעותא בעיון

יום חמישי בשעה 3.00 - פרשת השבוע

יום שישי בשעה 10.00 - שערי אורה

שבת קדש בשעה 16.00 - מסילת ישרים

מוצש"ק בשעה 22.00 - זוהר - היכלות בראשית

לפנייה בכל ענייני הישיבה, לתרומות ולהנצחות, להצטרפות לרשימת התפוצה, להשגת ספרי מורינו ראש הישיבה "יסוד הבריאה" שני חלקים, "יסוד המועדים", "צוציתא", "בינת הדעת", "אדיר במלוכה" שני חלקים ועוד חוברות שיצאו לאור, ניתן לפנות לטל' הישיבה 02-5606201, או לטל' 0504169427 או למייל yeshiva@hashaar.com

תרומות ניתן להעביר גם ב"נדרים פלוס", על שם "ישיבת השער להשם".

לשאלות בלימוד ישירות לראש הישיבה ניתן לפנות לטל' 0527126035 בין השעות 20.45-21.15 או למייל roshyeshiva@hashaar.com